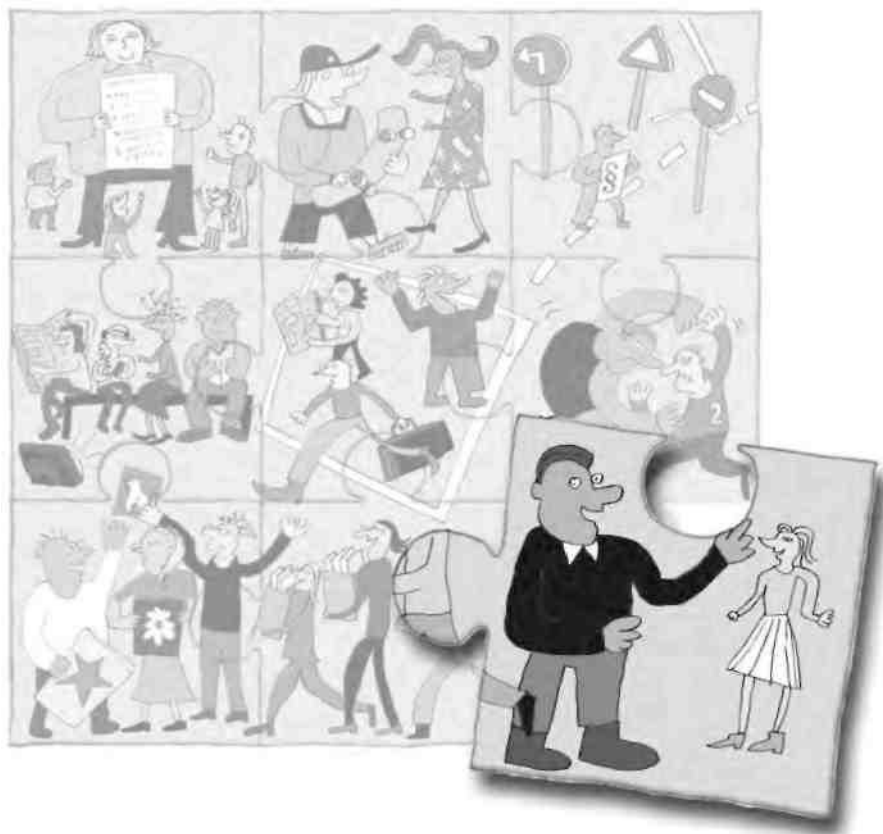

НАСТАВНА ЦЕЛИНА 2: Равноправност Да ли си ти равноправнији од мене?

2.1 Разлике и сличности

Да ли сам ја равноправан? Да ли сам другачији?

2.2 Веснина прича

Како бисмо реаговали да се то нама деси?

2.3 Равноправност између мушкараца и жена

Како третирати мушкарце и жене?

2.4 Социјална правда

Како би требало да се боримо с неједнакостима?

НАСТАВНА ЦЕЛИНА 2: Равноправност

Да ли си ти равноправнији од мене?

Равноправност као концепт значи да свако, без обзира на године, пол, вероисповест, етничку припадност, род (в. доле), итд. има једнака права.

Предговор у Универзалној декларацији о људским правима започиње речима „Признавање урођеног достојанства и једнаких и неотуђивих права свих чланова људске породице је темељ слободе, правде и мира у свету“. Појам грађанских права се не може одвојити од питања равноправности. Постојање неравноправности унутар или између друштава омета успешно грађанство. Идеја равноправности је, стога, основа образовања за демократско грађанство. Као таква, мора сагледати питање равноправности и овластити појединце да делују против свих облика дискриминације.⁷

Разноликост подразумева померање изван идеје о толеранцији до основног поштивања различитости. Она је средиште идеје плурализма и мултикултуралности и као таква је камен темељац за ЕДЦ. Стога ЕДЦ мора да укључи могућности да се испитају перцепције и изазови пристрасности и стереотипа. Такође мора да има за циљ да обезбеди да се различитост слави и прихвата унутар локалних, националних, регионалних и међународних заједница.

Солидарност се у многоме може видети као способност појединаца да се помере изван свог властитог простора, да препознају и желе да делују како би заштитили и промовисали права других. Кључни циљ ЕДЦ је, такође, да обезбеди појединцима знање, вештине и вредности које су им потребне како би живели у потпуности унутар својих заједница. Како је раније истакнуто, чин солидарности је уско везан за идеју деловања. Какогод, колико је солидарност ствар ума толико је и ствар понашања

Предрасуда је суд који доносимо о некој особи или људима, а да их у ствари и не познајемо добро. Предрасуде могу бити позитивне и негативне. Уче се кроз процес социјализације и врло их је тешко мењати или искоренити. Зато је важно да смо свесни њиховог постојања (упор. Лекцију 1.3).

Дискриминација се може спроводити на директан или индиректан начин. Директна дискриминација је покушај дискриминације неке особе или групе (нпр. завод за запошљавање одбије да запосли Роме, или пак агенција за изнајмљивање станова не изнајмљује станове имигрантима).

Индиректна дискриминација акценат ставља на утицај одређене политике или мере. Дешава се када наоко неутрална одредба, критериј или понашање ставља особу или одређену мањину у де факто неравноправан положај у поређењу с другима. Примери варирају, од минималних захтева везаних за висину ватрогасаца (што би могло искључити много више женских него мушких кандидата), до трговачког центра који не запошљава жене у дугим сукњама, владине канцеларије или школски прописи који забрањују улазак или присуство жена које носе мараме. Ова правила, очигледно неутрална, а у вези са етничком или верском припадношћу, могу значити неповољан положај чланова одређених мањина или верских група заједница у којима чланице те заједнице носе дуге сукње или мараме.

Појам „род“ се односи на друштвено конструисане улоге мушкараца и жена које им се приписују на основу пола. Улоге на основу рода према томе зависе од одређеног друштвено-економског, политичког и културалног контекста и под утицајем су других фактора

⁷ Овај и наредни изводи наведени су према: “A glossary of terms for education for democratic citizenship”, Karen O’Shea, Council of Europe, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

укључујући расу, етничку припадност, друштвени положај, сексуалну оријентацију, годиште. Те улоге се уче и доста се разликују унутар једне, или од једне до друге културе. За разлику од личног биолошког пола, улоге везане за род се могу мењати.

Економска и социјална права тичу се углавном услова потребних за потпуни развој појединца и одговарајућег животног стандарда. Често се називају „другом генерацијом“ људских права. Теже их је наметнути, пошто се сматра да зависе од расположивих ресурса. Она обухватају права као што су право на посао, право на школовање, право на одмор и право на одговарајући животно стандард. Ова права су истакнута у Међународном пакту о економским, социјалним и културним правима, усвојеном на Генералној скупштини Уједињених нација 1966.⁸

Различити људи имају различита мишљења и ставове о томе како би наше друштво требало да се носи с питањима социјалне правде. Ова мишљења и ставови се могу поделити у три категорије:

- Дарвинисти, који мисле да су појединци ти који су одговорни за своје проблеме и треба их пустити да се сами носе с њима. Они верују да су људима потребни подстицаји како би се више трудили. Дарвинисти остају изван арене социјалних права.
- Симпатизери, који саосећају са онима који пате и желе да ураде нешто како би ублажили њихову бол. Социјална и економска права они виде као пожељне политичке циљеве више него људска права. Често заштитнички прилазе људима који живе у тешким социјалним условима.
- Тражиоци правде, који сматрају да се према људима понаша неправедно, највише као резултат владиних одлука. Они верују да морају променити политичке и економске системе како људи не би живели у сиромаштву.⁹

---

8 Извор: “Glossary of terms for education for democratic citizenship”, Karen O’Shea, Council of Europe, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

9 Према: “Duties sans Frontières. Human rights and global social justice”, International Council of Human Rights Policy.

НАСТАВНА ЦЕЛИНА 2: Равноправност

Да ли си ти равноправнији од мене?

Тема часа	Васпитно-образовни циљеви часа	Задаци	Наставна средства	Методе
Лекција 1: Разлике и сличности	Ученици могу објаснити једнакости и разлике међу људима. Ученици поштују и једнакост и различитост.	Ученици откривају разлике и сличности међу људима. Ученици расправљају о могућим последицама ако је неко другачији.	Свеске, листови папира, хемијска оловка за индивидуални рад. Продужетак активности није обавезан, али ће групама бити потребни већи листови папира и фломастери ако се наставник одлучи за то .	Индивидуални рад, рад у малим групама.
Лекција 2: Веснина прича	Ученици постају свесни предрасуда и дискриминације у друштву. Ученици могу разумети жртве дискриминације.	Ученици расправљају о случају дискриминације и пореде га са ситуацијом у њиховој земљи.	Копија наставног лист 2.1. (није обавезно).	Групни рад заснован на тексту.
Лекција 3: Равноправност између мушкараца и жена	Ученици могу реаговати на ситуације дискриминације.	Ученици разматрају како се они и друштво у целини односе према женама.	По једна копија приче из наставног листа 2.2 за сваку групу од 4 или 5 ученика.	Рад у малим групама.
Лекција 4: Социјална правда	Ученици постају свесни родне дискриминације у друштву .	Ученици расправљају о спорним питањима правде за сваког појединца. Размислиће још једном о целој лекцији.	Копије наставног лист 2.3 за сваки пар (није обавезно).	Рад у пару, критичко размишљање.

Лекција 1**Разлике и сличности****Да ли сам ја равноправан? Да ли сам другачији?**

Васпитно- Образовни циљеви часа	Ученици могу објаснити једнакости и разлике међу људима. Поштују и једнакост и различитост .
Задаци	Ученици проналазе разлике и сличности међу људима. Ученици расправљају о последицама тога што је неко другачији.
Наставна	Свеске или листови папира и хемијска оловка за индивидуални рад. Продужетак активности није обавезан али ће групама бити потребни већи листови папира и фломастери ако се наставник одлучи за то.
Методe	Индивидуални рад и рад у малим групама. Дискусија са целим одељењем.

Ток часа

Ученици се распоређују у групе од по четворо или петоро. Свакој групи је потребан лист папира и пенкало.

Наставник објашњава да ће поставити питања на која ученици морају одговорити са да или не. Као припрема, ученицима се каже да напишу слова од А до О, азбучним редом, остављајући испод њих довољно места. Наставник може исто приказати на табли.

Пример

Питања: А Б В Г Д Ђ .....

Одговори: 1 0 1 0 1 .....

Наставник затим поставља низ питања (од А до Њ) са списка А, а ученици појединачно записују одговоре у облик 1 („да“) или 0 („не“). Наставник каже ученицима да се, чак и ако нису сигурни у неки од својих одговора, од њих очекује да забележе онај који сматрају да је најтачнији.

Списак А	Списак Б
<p>А) Да ли си женско?</p> <p>Б) Да ли си посетио више од једне стране земље?</p> <p>В) Да ли волиш да се бавиш неким спортом?</p> <p>Г) Да ли свираш неки инструмент?</p> <p>Д) Да ли имаш браон очи?</p> <p>Ђ) Да ли су ти обе баке још живе?</p> <p>Е) Да ли носиш наочале?</p> <p>Ж) Да ли волиш да боравиш у природи?</p> <p>З) Да ли си прилично тиха особа?</p> <p>И) Да ли си прилично висок (виши од просека)?</p> <p>Ј) Да ли си прилично тужна особа (више од просека)?</p> <p>К) Да ли се лако прехладиш?</p> <p>Л) Да ли волиш да путујеш?</p> <p>Љ) Да ли волиш да идеш код фризера?</p> <p>М) Да ли волиш рад на рачунару?</p> <p>Н) Да ли се плашиш висине?</p> <p>Њ) Да ли ти се више свиђа браон боја од плаве ?</p> <p>О) Да ли волиш да црташ/сликаш?</p>	<p>А) Да ли си увек срећан?</p> <p>Б) Да ли имаш нокте на прстима?</p> <p>В) Да ли си способан да мало мислиш?</p> <p>Г) Да ли те родила мајка?</p> <p>Д) Да ли можеш да летиш као птица ?</p> <p>Ђ) Да ли можеш да живиш без воде?</p> <p>Е) Да ли дишеш ?</p> <p>Ж) Да ли живиш стално под водом?</p> <p>З) Да ли имаш било каква осећања?</p> <p>И) Да ли је твоја крв зелена?</p> <p>Ј) Да ли си икад пао?</p> <p>К) Да ли можеш да видиш кроз зидове?</p> <p>Л) Да ли можеш да комуницираш са другима?</p> <p>Љ) Да ли волиш лепо време?</p> <p>М) Да ли би волео да не мораш да упознајеш људе?</p> <p>Н) Да ли имаш језик?</p> <p>Њ) Да ли можеш да ходаш по води (попут неких инсеката)?</p> <p>О) Да ли си понекад уморан?</p>

Наставник прозива представнике група да напишу одговоре са списка А на табли и да их кратко упореде са својим одговорима. Да ли уочавају разлике у одговорима? Како их објашњавају?

Наставник тражи од ученика да одговоре на следећу групу питања са списка Б. Представник сваке групе записује одговоре на табли испод слова азбуке.

Зашто сада готово да нема разлике међу групама? Наставник тражи од ученика да допишу још неке ствари које су им заједничке.

За проширену (добровољну) активност наставник свакој групи даје велики лист папира и фломастер. Задатак је следећи:

1. Пронађите три примера ситуација у којима је пријатно бити сличан другима. Наведите разлоге због чега мислите да је то добро.
2. Пронађите три примера ситуација у којима је пријатно бити другачији од других људи. Наведите разлоге зашто мислите да је то добро.

Ако је потребно наставник исписује следећу табелу:

Ситуације у којима је пријатно бити сличан	Зашто?
а)	а)
б)	б)
в)	в)

Ситуације у којима је пријатно бити другачији	Зашто?
а)	а)
б)	б)
в)	в)

Тада наставник тражи од група да пронађу три ситуације у којима је непријатно бити другачији од других. И опет би требало да наведу разлоге зашто мисле да би то могло бити тако. Које врсте осећања се јављају?

Ситуације у којима је непријатно бити другачији	Зашто?
а)	а)
б)	б)
в)	в)

Наставник затим тражи од ученика да одговоре према којим групама „различитих“ људи се понекад лоше понашају и ко то ради.

Групе људи према којима се понекад лоше поступа	Ко то ради?
а)	а)
б)	б)
в)	в)

Свака група презентује своје одговоре. Ученици ће даље да истражују која права се крше у наведеним случајевима. За ову намену групе добијају копије наставног листа 5.2 - Списак људских права (в. Пету наставну целину).

Лекција 2**Веснина прича****Како бисмо реаговали да се то нама деси?**

Васпитни-образовни циљеви	Ученици постају свесни предрасуда и дискриминације у друштву Ученици могу да разумеју жртве дискриминације с њихове тачке гледишта. Ученици су способни да реагују у ситуацијама дискриминације.
Задаци	Ученици расправљају о случају дискриминације и пореде га са ситуацијом у сопственој земљи.
Наставна средства	Копија наставног листа 2.1. (са питањима) за сваког ученика.
Методe	Групни рад заснован на на тексту.

Концептуално учење

Дискриминација је широко распрострањен начин понашања у друштву. Нису само појединци укључени у дискриминаторне поступке, већ и власти и разна тела (комисије). Час започиње истинитом причом о дискриминацији, што ученицима пружа могућност да размисле о свом властитом понашању.

Ток часа

Наставник може наглас да прочита копију наставног листа 2.1 или је ученици сами читају.

Веснина прича

Весна, Ромкиња, прича шта јој се десило:

У излогу једног бутика видела сам оглас за посао продавачице. Тражили су особу између 18 и 23 године. Ја имам 19, те сам стога ушла и упитала пословођу за посао. Она ми је рекла да се вратим за два дана јер се још није јавило довољно људи.

Долазила сам два пута и увек ми је говорила исто. Скоро недељу дана касније вратила сам се у продавницу. Оглас за посао је још био у излогу. Пословођа је била сувише заузета да би ме примила, речено ми је да је место попуњено.

Када сам изашла из продавнице, била сам толико узрујана да сам упитала своју пријатељицу, која није била Ромкиња, да ли би она отишла и питала за посао. Када је изашла, рекла је “ да су је замолили да дође на разговор у понедељак.”

Након што су сви ученици чули или прочитали причу, наставник дели ученике у групе од четворо или петоро и каже им да прокоментаришу следећа питања (наставни лист 2.1. садржи та питања); ако је наставник презентовао причу усмено, питања би требало да се испишу на табли или флипчарт табли:

1. Како бисте се ви осећали да се оно што се десило Весни деси вама? Како бисте реаговали да вам пријатељица каже да је она позвана на разговор за посао?
2. Шта мислите, зашто се пословођа понела на такав начин? Да ли сматрате да је ово био облик дискриминације? Ако јесте, зашто? Ако није, зашто?
3. Шта је Весна могла да уради по том питању? Да ли мислите да је могла да промени ситуацију? Шта су други могли да учине за њу?
4. Да ли очекујете да закон учини нешто по питању овакве ситуације? Шта?
5. Да ли би слично могло да се деси и у вашој земљи? Ако би, које би групе биле погођене?

Наставник, да би видео прву реакцију ученика, свакој групи поставља по једно питање, или ће групе кратко одговорити на више од једног питања.

Наставник саопштава ученицима да се Веснина прича заиста догодила пре више од десет година, те да је пословођа трговине касније, када је упитана зашто је тако поступила, рекла:

Одговор пословође

“Сматрала сам да би Весни било тешко да ради овде због удаљености коју би морала да пређе до посла сваки дан. Путовала би дванаест километара и мењала два аутобуса. Тешко је водити радњу ако особље стално касни. Радије бих запослила некога из овог краја, а особа којој сам дала посао је испуњавала све услове.“

Наставник каже ученицима да Европска конвенција о људским правима (члан 14) каже: „Уживање права и слобода предвиђених у овој Конвенцији обезбеђује се без дискриминације по било ком основу као што су: пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, припадност некој националној мањини, имовно стање, рођење или неки други статус.“ Члан 2 Универзалне декларације о људским правима каже: „Сваком припадају сва права и слободе проглашене у овој Декларацији без икаквих разлика у погледу расе, боје коже, пола, језика, вероисповести, политичког или другог уверења, националног или социјалног порекла, имовине, рођења или других околности.“

Наставник затим пита ученике о значењу ових текстова у односу на Веснину ситуацију. На крају часа наставник исприча како се Веснина прича завршила у стварности.

Закључак Веснине приче

Весна је предала свој случај специјалном европском суду који спроводи законе о дискриминацији. Суд се сложио да је Весна дискриминисана. Још неколико људи који су живели далеко од продавнице било је на разговору. Девојка која је добила посао имала је само 16 година, била је белкиња и живела на истој удаљености од продавнице као Весна. Власник продавнице је Весни морао да исплати новац за повреду њених осећања.“

Ученици добијају задатак да напишу писмо пословођи продавнице или градоначелнику. Наставник им помаже да то ураде из њихове тачке гледишта, као и из угла Европског суда за људска права. Важно је да сви ученици виде писма како би се дискусија могла наставити и ван наставе.

Лекција 3

Равноправност између мушкараца и жена

Како би требало поступати према мушкарцима и женама?

Васпитно-образовни циљеви часа	Ученици постају свесни родне дискриминације у друштву. Ученици могу разумети жртву родне дискриминације с њене тачке гледишта. Ученици су способни одреаговати на ситуације дискриминације.
Задаци	Ученици разматрају како они и друштво у целини поступају према женама у њиховој земљи.
Наставна средства	Копија једне приче са наставног лист 2.2 за сваку групу. Велики лист папира и маркер за целу групу.
Методe	Мале групе, дискусија и презентације.

Додатне информације

Проћи ће још доста времена док мушкарци и жене не постану равноправни, како пред законом тако и у свакодневном животу. Различите ситуације у породици, школи и на послу пружају могућност да се подигне ниво емпатије код појединца за ова питања као и његов увид у њихово решавање. Овај час је такође позив да се промене неке праксе у учионици или школи.

Ток часа

Ученици су подељени у групе од по четири или пет ученика. Свака група добија једну од три приче из наставног листа 2.2. Када заврше са читањем, дискутују о питањима која су дата у вези сваке приче.

Наставник затим започиње дискусију у вези сваке приче, а представници група износе кратак резиме своје приче, презентујући резултате групне дискусије.

Кад то заврше, морају пажљиво да прочитају текст у табели на табли, а онда да дају по два примера за разлике у полу и роду, како би сви ученици разумели дате дефиниције.

Пол	Род
Биолошки одређен	Друштвено дефинисан
Статичан, не може да се мења	Динамичан, могућност промене
<i>„Пол се односи на природно различите варијабле које се заснивају на биолошким карактеристикама жене и мушкарца.“</i>	<i>„Род је појам који се односи на друштвене разлике између мушкараца и жена које су, за разлику од биолошких, научене и временом се могу мењати у зависности од историјских, културних, традиционалних, географских, верских, друштвених и економских фактора.“</i>

Када се врате у своје групе, ученици добију велики лист папира и маркер. Расправљају о томе да ли њихова школа заговара родну равноправност. Ако се сложе да заговара, морају навести пет примера како би поткрепили мишљење своје групе. Ако је одговор „не“, онда морају навести пет ствари које би требало урадити да би се у њиховој школи промовисала родна равноправност.

Свака група презентује своје закључке.

Ако наставник жели да прошири ову активност у пројекат, ученици изаберу једну или две идеје, осмисле план како би се оне имплементирале у настави. План би требало да обухвати општи циљ, различите кораке који ће се предузети, одговорне људе и временски оквир.

Пример плана

Општи циљ:		
Шта се мора урадити?	Ко ће то урадити?	Када ће бити завршено?

Лекција 4

Социјална правда

Како да се носимо с неједнакостима?

Васпитно-образовни циљеви часа	Ученици постају свесни проблема који се односе на социјалну правду.
Задаци	Ученици расправљају о питањима дистрибутивне правде. Ученици поново размишљају о целој наставној јединици.
Наставна средства	Копије наставног листа 2.3 и питања.(није обавезно)
Методe	Дискусија базирана на тексту, рад у пару, критичко размишљање.

Додатне информације

У нашем друштву не постоји општа сагласност о томе шта у ствари значи социјална правда. Прича употребљена на овом часу има за циљ да помогне ученицима да размисле о основним принципима на којима би социјална правда требало да буде укоренењена, док у исто време указује на сложеност проблема.

Ток часа

Наставник објашњава ученицима да ће добити причу у четири дела, а после прочитаног сваког дела, следи дискусија. Уместо тога, наставник може прочитати причу наглас.

Ученици се деле у парове и сваки пар добија први део наставног листа 2.3. Текст може прочитати наставник, неко од ученика или сваки ученик за себе.

Наставников примерак: први део

„Прошло је више од сат времена између првог аларма за узбуну и потонућа крузера „Краљица Меди“, тако да су путници могли мало да се саберу пре него што су ушли у чамце за спасавање. Јака олуја је изазвала сударање брода и нафтног танкера што је довело до бродолома.

Пола дана касније, неколико чамаца за спасавање је допловило до малог каменитог острва. Острво је било овалног облика, око 1.5 км дугачко и упола толико широко, делимично прекривено густом шумом. Није било ниједног другог острва у близини. Ово, прилично сунчано острво, није било насељено, изузев породице Рикалоне, која је била власник целог острва и живела у луксузној вили на врху брежуљка.

Ова породица се населила на острву пре много година, једва одржавајући контакт са спољашњим светом; једино су уговарали месечну доставу свеже хране, горива и остале робе која им је била потребна. Добро су организовали свој живот на острву; производили су властиту електричну енергију, имали су средстава да купе довољно хране и пића, те су тако имали сав комфор који су желели. Власник је у прошлости био веома успешан послован човек. После сукоба с властима око пореза, разочарао се у живот и од тада избегава сваки контакт са спољашњим светом.

Власник виле је приметио чамце за спасавање како пристижу на његово дивно острво, те се приближио људима који су преживели бродолом.“

Наставник пита ученике да ли је, по њиховом мишљењу, власник острва морално обавезан да дозволи овим људима да остану на његовом острву. Како би помогао ученицима да дођу до закључка, прочитаће им неколико изјава (доле наведених) и сваки пар ће морати да одлучи с којим изјавама се слаже и зашто.

- а) Власник може дозволити људима да остану на његовом острву.
- б) Власник може забранити људима да остану на његовом острву све док им он обезбеђује потребну храну и пиће.
- в) Власник би могао забранити боравак свима онима који не могу да му плате за то (новцем, накитом, радом).
- г) Власник мора дозволити људима да остану на острву онолико колико је то потребно. Бродоломци имају моралну обавезу да поштују власникову приватност и имовину.
- д) Власник мора допустити људима безуслован приступ острву и мора их сматрати сувласницима.

Ученици расправљају у паровима, упоређујући одговоре. Наставник, затим, дели други део приче.

Наставников примерак: други део

„Власник острва одлучио је да људима који су преживели бродолом дозволи да остану на острву неко време. Очекивао је од њих да му плате за услуге и храну. Све док је било хране са брода, одбијао је да им прода било шта.

Бродолом је преживело 13 људи. Били су то Виктор, његова трудна жена Џозефа и њихово двоје деце од 3 и 7 година. Абрамович, 64, био је богати трговац накитом, најстарији у групи и није имао ни родбине ни пријатеља. Код себе је имао колекцију златног прстења, дијаманата и другог драгог камења. Џон, Кејт, Лео и Алфред су били пријатељи, млади, снажни, здрави и врло спретни. Живели су заједно у једној кући, алтернативној заједници, коју су сами реновирани.

Марија, правница која је радила ванредно на факултету, ходала је веома споро због проблема са левом ногом и куком (последица несреће). Била је с Максом, својим асистентом на факултету, пошто су путовали у САД како би одржали предавање на једној конференцији и договорили се са издавачем око издавања књиге. Обоје су били стручњаци за кривично право, али нису били баш вешти с рукама. Последњи, не мање важни, били су још и Марко и његова девојка Вики, обоје чланови бродске посаде који су, у последњем тренутку, узели све што су могли да понесу из бродске оставе: конзерве хране, кекс, уље и неке лонце за кување. Сви су имали нешто новца код себе, али Марко, бродски официр, је имао велику количину коју је украо из апартмана у луци у којој су били последњи пут.

На брдацицу, веома близу мора, налазила се једна мала, стара колиба. Имала је само једну просторију која је могла да послужи као једноставно склониште за двоје или троје људи.“

Наставник објашњава да сваки пар мора да одлучи коме би, по њиховом мишљењу, требало дозволити да користи склониште. Чита следеће изјаве и тражи од ученика да у пару продискутују с којим изјавама се слажу, зашто, и да ли имају друго решење:

- а) Трудница и деца.
  - б) Четворо младих пријатеља који су једини способни да реновирају склониште.
  - в) Трговац накитом који плаћа за то (дозвољавајући тако другима да купе храну).
  - г) Официр с брода и његова девојка, под условом да деле храну са осталима.
  - д) Правница, која може да делује као медијатор и тако измири оне који се свађају.
- После дискусије, наставник дели наставак приче.

Наставников примерак: трећи део

„Људи који су преживели бродолом, морали су такође да одлуче шта ће урадити с резервама хране које је официр с брода понео са собом и које није имао намеру да подели. У ствари, дељење хране би значило умањивање шансе да он и његова девојка преживе.“

Од парова се тражи да размисле ко би требало да добије храну из резерви. Наставник поново чита изјаве и тражи од парова да одлуче с којим изјавама се слажу, зашто и да ли имају друго решење.

- а) Официру палубе мора бити дозвољено да задржи храну за себе и своју дјевојку.
- б) Расположива храна се треба равномерно поделити међу људима.
- ц) Расположиву храну би могао купити онај ко понуди највише (било у новцу, добрима или услугама).

Након дискусије наставник дели последњи део приче.

Наставников примерак: четврти део

„Људи који су преживели бродолом су одлучили да се храна подели без икакве наплате. Натерали су Марка да преда залихе хране позивајући се на његову моралну обавезу. Након отприлике недељу дана нестало је хране и једино решење је било да покушају да добију намирнице од власника виле.“

Ученици у паровима расправљају о томе ко би требало да моли власника за храну и на који начин.

Наставник чита следеће изјаве и пита ученике са којим изјавама се слажу, зашто и да ли имају друго решење.

- а) Свака особа би за себе требало да преговара о условима размене с власником (плаћајући новцем, накитом или радом). У овом случају, породица с децом, правница и њен асистент ће имати проблема.
- б) Сва расположива средства (накит, новац) требало би да буду подељена свим људима без обзира на правог власника. Храна која се купи на тај начин биће подељена подједнако свима. Додатну храну могу купити посебно, у замену за рад.
- в) Све исто као под б), али од сваког се очекује да ради онолико колико може, те да подели храну коју је на тај начин зарадио.
- г) Трговцу накитом је дозвољено да купи све што власник жели да прода и тако „помогне“ другима пакетима са храном.

После ученичког разговора, наставник може да води дискусију с циљем да им помогне да примене причу у стварном свету:

Да ли препознајете сличне ситуације у нашем друштву?

- а) ... у свом комшилуку или породици?
- б) ... у својој земљи?

в) ... на глобалном нивоу?

Које се стварне ситуације за које знате и које су вас погодиле као такве, могу сматрати неправедним у смислу поделе хране, воде, смештаја?

а) ... у вашем комшилуку или породици ?

б) ... у вашој држави?

в) ... на глобалном нивоу?

Зашто?

На крају овог часа, води се дискусија о кључним појмовима из ове лекције. Наставник ће одлучити да ли да дода још један час. Да би започео, наставник држи кратко предавање о појмовима једнакости и различитости. Може чак да припреми и наставне листиће са различитим дефиницијама. Ученици понављају у малим групама о чему су расправљали, шта су научили, којих су нових питања постали свесни. Дају предлоге како да реагују на ситуације неједнакости у њиховим властитим животима.

Наставни лист 2.1

Веснина прича

Весна, Ромкиња, прича што јој се десило:

Веснина прича

У излогу једног бутика видела сам оглас за посао продавачице. Тражили су особу између 18 и 23 године. Ја имам 19 те сам стога ушла и упитала пословођу за посао. Она ми је рекла да се вратим за два дана јер се још није јавило довољно људи.

Долазила сам два пута и увек ми је говорила исто. Недељу дана касније вратила сам се у продавницу. Оглас за посао је још био у излогу. Пословођа је била сувише заузета да би ме примила, речено ми је да је место попуњено.

По изласку из продавнице била сам толико узрујана да сам упитала своју пријатељицу, која није била Ромкиња, да ли би она отишла и питала за посао. Када је изашла, рекла је да су је замолили да дође на разговор у понедељак.“

Питања:

1. Како бисте се ви осећали да се оно што се десило Весни десило вама? Како бисте реаговали да вам пријатељица каже да је она позвана на разговор за посао?
2. Шта мислите, зашто се пословођа понела на такав начин? Да ли сматрате да је ово био облик дискриминације? Ако јесте, зашто? Ако није, зашто?
3. Шта је ту Весна могла да уради? Да ли мислите да је могла да промени ситуацију? Шта су други могли да учине за њу?
4. Да ли очекујете да закон учини нешто по питању овакве ситуације? Шта?
5. Да ли би слично могло да се деси и у вашој земљи? Ако би, које групе би биле погођене?

Наставни лист 2.2 Мушкарци и жене: прича

Прва прича

“Ово ми се често дешавало. После вечере мајка очекује од нас, деце, да склонимо све посуђе у кухињу, распремимо сто, оперемо судове, побринемо се да све буде враћено у креденац и да је цела кухиња чиста и уредна. По ко зна који пут су ми моја два брата, иако су старија од мене, рекла да то није за њих и да ја то морам да урадим само зато што сам девојчица. Овога пута се нисам успротивила јер сам била јако узнемирена. Пожалила сам се оцу, али ми је он рекао да је добро да мало вежбавам и да је то одлична припрема да једног дана постанем добра домаћица.”

Питања

1. Да ли можеш да замислиш да се ово дешава у твојој породици?
2. Замисли да си ти та девојчица, шта би желела да кажеш својој браћи, а шта свом оцу?
3. Да ли се слажеш с текстом из члана 1 Опште декларације о људским правима?
„Сва људска бића рађају се слободна и једнака у достојанству и правима“.
Како то да се примени у претходној причи?

Друга прича

“Шест дечака је стајало око мене на школском игралишту. Буљили су у мене и задиркивали ме. Рекли су: „Хеј, момци, да ли сте сигурни да је ово девојчица? Да мало истражимо?“ Тада ми је један од њих пришао с намером да ме додирне. Баш у том тренутку се појавио директор и дечаки су побегли.”

Питања

1. Да ли можеш да замислиш да се ово деси у или у близини твоје школе? Наведи примере.
2. Замисли да си ти та девојчица – шта би желела да кажеш овим дечакима?
3. Замисли да је неки други дечак из даљине видео шта се дешава? Да ли би требало да се умеша? Како би то урадио?
4. Да ли сматраш да је ово што се догодило „сексуално узнемиравање“ према следећој дефиницији?

“Сексуално узнемиравање је било које понашање које речима, делима или психичким ефектима сексуалне природе има намеру да повреди достојанство особе или да доведе до застрашивања, мржње, понижавања, претње или сличне ситуације, да мотивише припаднике супротног пола или оне другачије сексуалне оријентације, а да за жртву представља неприкладно физичко, вербално, сугестивно или друго понашање.”

(Извор: Упутство Канцеларије за равноправност жена и мушкараца при швајцарском Министарству унутрашњих послова.)

Трећа прича

“Као млад инжењер, пријавила сам се за посао на место техничког директора одржавања у фабрици грађевинског материјала. Позвана сам да учествујем у општем техничком и психолошком тестирању, заједно са још 24 људи (сви су били мушкарци- осим мене). Пет људи је позвано на разговор са генералним директором. Иако сам била на трећем месту после урађених тестова, нисам била међу тих пет (ову информацију сам добила из поузданих извора, од пријатеља који ради у кадровској служби). Ступила сам у контакт са генералним директором не спомињући ову информацију. У разговору с њим питала сам да ли је узео у обзир то што сам жена. Негирао је, али је рекао да жене обично остају у другом стању када се запосле, што може створити проблеме у континуитету код одређених послова. Такође је рекао да би, поготово за ову врсту посла, било веома тешко да га обавља жена, пошто су сви запослени у техничком тиму мушкарци који се понашају веома грубо. Треба да будем срећна што ме нису изабрали.“

Питања

1. Да ли можеш замислити да се ово дешава у неком предузећу у твом окружењу?
2. Замисли да си ти та жена; шта би пожелела да кажеш генералном директору?
3. Да ли мислиш да генерални директор у овом случају ради против закона у твојој земљи? Ако ради, како би то доказала?

Документи Европске Уније о проблемима дискриминације садрже и ову одредбу:

„Сви облици дискриминације по основу рода у процесу запошљавања, оглашавања слободних радних места, запошљавања и отпуштања у супротности су са одредбама закона.“

Потражите, нпр. на интернету, сличне одредбе у законима или сличним прописима своје земље.

Наставни лист 2.3 Бродолом

Први део

„Прошло је више од сат времена између првог аларма за узбуну и потонућа крузера „Краљица Меди“, тако да су путници могли мало да се саберу пре него што су ушли у чамце за спасавање. Јака олуја је изазвала сударање брода и нафтног танкера што је довело до бродолома.

Пола дана касније, неколико чамаца за спасавање је допловило до малог каменитог острва. Острво је било овалног облика, око 1.5 км дугачко и упола толико широко, делимично прекривено густом шумом. Није било ниједног другог острва у близини. Ово, прилично сунчано острво, није било насељено, изузев породице Рикалоне, која је била власник целог острва и живела у луксузној вили на врху брежуљка.

Ова породица се населила на острву пре много година, једва одржавајући контакт са спољашњим светом; једино су уговарали месечну доставу свеже хране, горива и остале робе која им је била потребна. Добро су организовали свој живот на острву; производили су властиту електричну енергију, имали су средства да купе довољно хране и пића, те су тако имали сав комфор који су желели. Власник је у прошлости био веома успешан послован човек. После сукоба с властима око пореза, разочарао се у живот и од тада избегава сваки контакт са спољашњим светом.

Власник виле је приметио чамце за спасавање како пристижу на његово дивно острво, те се приближио људима који су преживели бродолом.“

Други део

„Власник острва одлучио је да људима који су преживели бродолом дозволи да остану на острву неко време. Очекивао је од њих да му плате за услуге и храну. Све док је било хране са брода, одбијао је да им прода било шта.

Бродолом је преживело 13 људи. Били су то Виктор, његова трудна жена Џозефа и њихово двоје деце од 3 и 7 година. Абрамович, 64, био је богати трговац накитом, најстарији у групи и није имао ни родбине, ни пријатеља. Код себе је имао колекцију златног прстења, дијаманата и другог драгог камења. Џон, Кејт, Лео и Алфред су били пријатељи, млади, снажни, здрави и врло спретни. Живели су заједно у једној кући, алтернативној заједници, коју су сами реновирани.

Марија, правница која је радила ванредно на факултету, ходала је веома споро због проблема са левом ногом и куком (последица несреће). Била је с Максом, својим асистентом на факултету, пошто су путовали у САД како би одржали предавање на једној конференцији и договорили се са издавачем око издавања књиге. Обоје су били стручњаци за кривично право, али нису били баш вешти с рукама. Последњи, не мање важни, били су још и Марко и његова девојка Вики, обоје чланови бродске посаде који су, у последњем тренутку, узели све што су могли да понесу из бродске оставе: конзерве хране, кекс, уље и неке лонце за кување. Сви су имали нешто новца код себе, али Марко, бродски официр, је имао велику количину коју је украо из апартмана у луци у којој су били последњи пут.

На брдашцу, веома близу мора, налазила се једна мала, стара колиба. Имала је само једну просторију која је могла да послужи као једноставно склониште за двоје или троје људи.“

брдашцу, веома близу мора, налазила се једна мала, стара колиба. Имала је само једну просторију која је могла да послужи као једноставно склониште за двоје или троје људи.“

Трећи део

„Људи који су преживели бродолом, морали су такође да одлуче шта ће да ураде с резервама хране које је официр с брода понео са собом и које није имао намеру да подели. У ствари, дељење хране би значило умањивање шансе да он и његова девојка преживе.“

Четврти део

„Људи који су преживели бродолом су одлучили да се храна подели без икакве наплате. Натерали су Марка да преда залихе хране позивајући се на његову моралну обавезу. Након отприлике недељу дана нестало је хране и једино решење је било да покушају да добију намирнице од власника виле.“